

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK INSTITUTI

“Siyosatshunoslik” fanidan

REFERAT

Mavzu: Fransiyada ikkinchi jahon urushidan so`ng prezidentlik instituti rivoji

Bajardi: 1 kurs jahon siyosati yo`nalishi talabasi Nematjonova Yu.

REJA:

- 1. De Goll va «qollizm» muammolari**
- 2. Muvaqqat rejim davri (1944-1946-yillar)**
- 3. To`rtinchi respublika (1946-1958-yillar)**
- 4. Beshinchi respublika**

Fransiya ikkinchi jahon urushidan so`ng

Fransiya ozod etilgan **1944-yil kuzidan** to To`rtinchi respublika konstitutsiyasi qabul qilingan **1946-yil kuzigacha** bo`lgan muddatdagi siyosiy tuzumi tarixga Vaqtli rejim nomi bilan kirgan. Bu mamlakat tarixida uzoq davom etmagan, biroq juda muhim davr bo`lganki, unda demokratik va antifashist kuchlar katta muvaffaqiyatlarga erishdi.

Urush natijasida fransuz iqtisodiyoti kuchsizlanib qoldi. Sano-atda ishlab chiqarish hajmi urushgacha bo`lgan darajadan 38 foiz, qishloq xo`jaligida – 60 foizgacha pasaydi. Ko`plab zavodlar to`xtab qoldi, shaxtalar deyarli ishlamadi. Tashqi savdo qariyb yo`q darajada edi. Pul tizimi izdan chiqdi. Mamlakatda yonilg`i, xom-ashyo, oziq-ovqat, keng iste`mol mollari yetishmasligi yaqqol sezilib turdi. Narxlar jadal oshdi va urushdan oldingi darajadan 6 raarta o`sdi. Aholini oziq-ovqat bilan ta`minlash uchun kartochka tizimi joriy etildi. «Qora bozor» va chayqovchilik gullab-yashnadi.

Siyosiy hayotda ham katta o`zgarishlar ro`y berdi. Fransiya milliy manfaatlariga xiyonat qilgan partiyalar siyosiy maydondan ketdi. So`l antifascist tashkilotlar uchun ro`shnolik kunlari keldi. Ayniqsa, Fransiya kommunistik partiyasi (FKP) katta obro` qozondi. Uni «otib tashlanganlar partiyasi» deb nomlashdi, chunki gitlerchilar uning deyarli barcha yirik vakillarini otib tashlashgan edi. Bu partiya rahbarligida fransuz Qarshilik harakati amal qildi. **1945-yilda** u mamlakatdagi eng yirik siyosiy partiyaga aylandi. Uning saflarida 900 ming a`zo bo`lgan.

Qarshilik harakatida ishtirok etgani va ishchilar harakati bilan aloqasi tufayli sotsialistik partiya o`z pozitsiyalarini mustahkamladi. «Tamoyillar bayonotnomasi»da (**1946-yil**) u mavjud tuzumni tugatish haqidagi o`z niyatini e`lon qildi. Urush yillarida sotsiahstlar FKP bilan birligini bildirdi va **1944-yil dekabrda** ikkala partiya Kelishuv qo`mitasini tuzishdi.

Urush paytida Yevropa mehnatkashlarini birlashtiruvchi va saflarida 5,5 million kishi bo'lgan Umumiy mehnat konfederatsiyasi (UMK) tashkil etildi.

Fashistlar bilan hamkorlik qilgan partiyalar hukumat dekretlari bilan tarqatib yuborildi. Ular o'rniga yangi partiyalar yuzaga keldi. Bu partiyalar orasida Xalq respublikachilar harakati (XRH) eng obro'lisi edi General de Goll (**1944-yilda tuzilgan**). Uning dasturida «inqilobni qonunlar yo'li bilan» amalga oshirish, sanoatni qisman natsionalizatsiya qilish va iqtisodiyotga rahbarlikni davlatga berish ko'zda tutildi. Harakat ishchilarning ishlab chiqarishni boshqarishdagi ishtirokini ko'zda tutuvchi tizimni yaratishni rejalashtirdi. XRH tashqi siyosatda G'arbiy Yevropa davlatlarini birlashtirish konsepsiyasini ilgari surdi. Uning yo'lbo'shchilari Amerika Qo'shma Shtatlari namunasi bo'yicha «Yevropa Qo'shma Shtatlari»ni yaratishga chaqirdi.

Ushbu harakatning ommaviyligi birinchi galda general de Goll nomi bilan bog'liq edi. «Kurashayotgan Fransiya» vatanparvarlik harakatining rahbari bo'lgan bu insonning irodasi va siyosiy qarashlari urushdan keyingi Fransiya tarixiga hal qiluvchi ta'sir ko'rsatdi.

De Goll va «qollizm» muammolari

Sharl de Goll **1890-yil 22-noyabrda** Lill shahrida eski dvoryan oilasida tug'ildi. Uni yuksak qobiliyatli kishi sifatida katolik va'zxonni yoki katta yozuvchi bo'lish kelajagi kutardi. Biroq u butun umrini qo'shin bilan bog'ladi, bu esa uni keyinchalik siyosiy faoliyat maydoniga yetaklab keldi.

1940-yil iyunda Fransiya kapitulyatsiya qilingan kunda de Goll **Bi-Bi-Si** da chiqish qilib, fransuz qo'shinini fashist bosqinchilariga qarshi kurashni davom ettirishga da'vat etdi. De Goll shu kuni zobitlik man-sabini tugatdi va davlat arbobi sifatidagi hayotini boshladi. Uning fransiyani buyuk davlat sifatida

tiklanishini asosiy maqsad qilib qo`ygan siyosiy konsepsiyasi «**gollizm**» nomini oldi. Uning mohiyatini to`rt tushuncha: «millat», «kuchli davlat», «Fransiyaning ulug`vorligi» va «ijtimoiy islohotlar»da ifodalash mumkin. Davlat, Sh. de Gollning fikricha, agar millatda birlik bo`lsa va bir maqsad atrofida jipslashsagina kuchli bo`lishi mumkin. U respublika-demokratik an`analardan yuz o`girmadi, biroq davlat boshlig`i, prezidentning kuchli hokimiyatini, uning umumxalq ovoz berish yo`li bilan saylanishi va keng vakolatlarga ega bo`lishini yoqlab chiqdi. Eng muhimi, siyosiy masalalar bo`yicha referendum o`tkazishni lozim deb hisobladi.

Sh. de Goll faoliyatining ahamiyati shunda ediki, u Fransiya hukmron doiralarining an`anaviy qarashlaridan yuqori tura oldi va ijti-moiy guruhlariga bo`linmasdan millatni jipslashtirishga harakat qildi.

Shu munosabat bilan u hammaga teng imkoniyatlarni beruvchi ijtimoiy islohotlar o`tkazishni zarur deb hisobladi. U sanoatni qisman natsionalizatsiya qilish, iqtisodiyot ustidan davlat nazoratini o`rnatish, ijtimoiy sug`urta tizimini kiritish va mehnat sharoitlarini yaxshi-lashni shunday islohotlar qatoriga kiritdi.

Tashqi siyosatda Sh. de Goll Yevropaning yagona iqtisodiy va siyosiy ittifoqqa birlashishining qat`iy va izchil tarafdori bo`ldi. U maz-kur birlashish Fransiya rahbarligi ostida amalga oshishini ko`zda tutdi. **1944-yil martda** urush hali qizg`in kechayotgan va ittifoqchilar Nor-mandiyaga qo`shin tushirishga endi tayyorlanayotgan bir paytda u g`arb davlatlarining keng guruhiga Yevropada iqtisodiy asosda birlashish dasturini ilgari surdi. Bu blokka Germaniyaning qo`shilishi ham ko`zda tutildi, biroq SSSR va Sharqiy Yevropa mamlakatlari unda yo`q edi.

Sh. de Goll o`z o`rinda Elzas Lotaringiya temir va ko`miri, Rur ko`mirini qazib chiqarishni birlashtirish asosida Yevropa davlatlari hamjamiyatini yaratishga intilgan fransuz tadbirkorlari va siyosatchilari manfaatlarining ifodachisi sifatida maydonga chiqdi. Bu orqali albatta, G`arbiy Yevropa qudratli jahon industrial

markaziga aylanardi. Sh. de Goll fransuz burjuaziyasining ichki siyosatdagi yon berishlari va ijtimoiy ehtiyojlarga xarajatlarning oshishini qoplamoq uchun bu yo`lni tutdi.

Muvaqqat rejim davri (1944-1946-yillar)

Urushdan keyingi dastlabki vaqtli hukumatga Sh.de Goll rahbarlik qildi. Hukumat tarkibiga antifashist partiya vakillari, Qarshilik haraka-ting faol ishtirokchilari, shu jumladan, kommunistlar va sotsialistlar ham kirdi.

Vaqtli hukumat okkupatsiya yillarida fashistlar bilan hamkorlik qilgan kishilarni davlat apparatidan tozaladi. Peten va Laval boshchi-ligidagi barcha ministrlar davlatga xiyonat qilishda ayblanib, sud qilindi. Laval o`lim jazosiga hukm etildi. Peten esa avf qilindi. Unga o`lim jazosi umrbod qamoq bilan almashtirildi. Barcha reaksion tashkilotlar tarqatildi, ularning rahbarlari esa turli muddatlarga hukm qilindi.

Muvaqqat rejim davridagi asosiy voqea mamlakat yangi konstitu-tsiyasi qabul qilinishi kerak bo`lgan Ta`sis majlisiga saylovlar bo`ldi. Saylov **1945-yil 21-sentabrda** bo`lib o`tdi va unda Fransiya KP g`olib chiqdi. FKP 5 million ovoz (umumiy ovozning 26 foizi) olib, jami 545 ta deputatlik mandatidan 152 tasiga ega bo`ldi. Ikkinchi o`rinni 142 ta mandat bilan sotsialistlar egalladi, uchinchi o`ringa esa 141 ta mandatga ega Xalq harakati vakillari chiqishdi. Sotsialistlar va kommunistlar Ta`sis majlisida eng ko`pchilikni (294) tashkil etganda mamlakatda yangi siyosiy sharoit yuzaga keldi. De Goll premyer-ministr lavozimini egalladi. Hukumat tarkibiga kommunistlar, sotsialistlar va Xalq respub-likasi harakati vakillari kirdi.

Biroq hukumatning bunday taqsimlanishi de Gollni qoniqtirmasdi. Shu bois **1946-yil yanvar oyida** bo`lib o`tgan Ta`sis majlisida deputat-lar harbiy

xarajatlarni 20 foizga qisqartirishganda orada nizo chiqdi va general iste`foga chiqdi. Bunday xatti-harakat bilan u o`zining shaxsini bildirib qo`ymoqchi bo`ldi. Biroq hech kim de Golldan hokimiyatga qaytib kelishini so`ramadi va u **1958-yilgacha** mamlakat siyosiy hayotida ishtirok etmadi.

Ayni paytda Sh. de Gollning isteToga chiqishi mam-lakatdagi voqealar rivojiga ijobiy ta`sir ko`rsatdi. Ta`sis majlisi va hukumat mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy strukturasi keskin burilishni anglatuvchi bir qator ilg`or chora-tadbirlar qabul qildi. Barcha yirik banklar, elektr energetikasi va gaz sanoati davlat tasarrufiga o`tkazildi. Davlat mulkiga aylantirilgan korxonalarni boshqarishda hukumat vakillari, ishchi va xizmatchilar ham ishtirok eta boshladi. 40 soatlik ish haftasi, ishchilar uchun 2 haftalik, xizmatchilar uchun 3 haftalik ta`til joriy qilindi. Ish haqi 80 foizga oshdi, yagona ijtimoiy sug`urta tizimi joriy qilindi. Mamlakat jamiyatni demokratlashtirish va mehnatkashlar turmushini yaxshilashda keskin burilish yasadi.

Muvaqqat rejim erishgan katta yutuqlardan biri sifatida mamlakat-da demokratik tuzumni belgilab bergan yangi konstitutsiyaning qabul qilinishi bo`ldi. Hukumat va parlamentni nazorat qiluvchi kuchli prezident hokimiyatini o`rnatish loyihasi rad etildi. Fransiya o`z tarixining yangi davriga kirdi.

To`rtinchi respublika (1946-1958-yillar)

To`rtinchi respublika davrida fransuz iqtisodi qayta tiklandi. Uning asosida monopoliyani davlat apparati bilan yagona mexanizmga birlashtirildi. Yirik davlat sektori tashkil etildi, iqtisodni rejalashtirish va dasturlash keng qo`llanilib To`rtinchi respublika yashagunga qadar **(1958)** modernizatsiya va rekonstruksiyalashning ikkita rejasi qabul qilindi **(1947-1954 va 1954-1957)**.

1948-yil sanoat ishlab chiqarish hajmi urushdan avvalgi darajadan ham oshdi.

1949-yili kartochka tizimi bekor qilindi, **1950-yilda** esa qishloq xo`jalik mahsulotlari yetishtirish hajmi ham urushdan avvalgi darajaga ko`tarildi. **1950-yildan** so`ng Fransiyaning iqtisodiy ahvoli yaxshilandi. Bu borada «Marshall rejasi» muhim rol o`ynadi. Urush oqibatlarini tugatish, ilmiy-texnik revolyutsiya, davlat buyurtmalari va kreditlar sanoat rivojlanishi sur`atining oshishiga katta yordam berdi. Ayniqsa, sanoatning yangi tarmoqlari – elektronika, kimyo, samolyot-sozlik, avtomobilsozlik tez rivojlana bordi. Natijada og`ir sanoatning solishtirma hajmi ko`paydi. **1958-yili** mazkur soha mahsulotlari qiymati Fransiyadagi jami sanoat mahsulotlarining **2/3** qismini tashkil etgani shuning isbotidir. Og`ir sanoatda jami sanoat ishchilarining **2/3** qismi xizmat qilardi.

Ma`lum muvaffaqiyatlarga erishgach, Fransiya hukumati xalqaro doirada o`z o`rnini mustahkamlashga qaror qildi. **1946-yil dekabrda** fransuz mustamlaka hukumati Vyetnamni **Xo Shi Min** rahbarligida respublika deb e`lon qilgan vatanparvar kuchlarga qarshi urush bosh-ladi. Bu urush **8 yil** davom etdi va **1954-yili** Fransiya mag`lubiyati bilan yakunlandi. Vyetnamdagi kurash tinchimasdan turib Fransiya Jazoirda mustamlakachilik urushini boshlab yubordi. Bu eng qonli va beshafqat mustamlakachilik urushlaridan biri bo`lib, baribir Fransiyaning yana bir bor mag`lubiyati bilan yakun topdi. Fransiyaning angliyalik interventlar bilan Yaqin Sharqda Suvaysh kanali hududidagi yangi harbiy avan-tyurasi ham yengildi. U buyuk davlat roli uchun zaiflik qildi. Endilikda Fransiya Yevropada o`z pozitsiyasini mustahkamlash uchun ushbu mintaqadagi buyuk davlatlar bilan ittifoqchi bo`lishga qaror qildi. To`rtinchi respublikaning butun siyosati Yevropani birlashtirish bilan bog`liq edi.

1951-yil dekabrda Fransiya tashabbusi bilan Yevropa ko`mir va po`lat birlashmasi (YKPB) tashkil etildi. Bu Fransiya va Germaniya ko`mir hamda po`lat eritish sanoati birlashuviga asos soldi. **1952-yili** Parijda «Yevropa mudofaa uyushmasi» to`g`risidagi shartnoma imzolandi va u Germaniyaning qayta

qurollanishiga olib keldi. **1955-yili may oyida** Germaniya NATO tarkibiga kirdi. Bunga javob sifatida Sovet Ittifoqi **1944-yilgi** sovet-fransuz shartnomasini bekor qildi.

Tashqi siyosatdagi bunday o`zgarishlar mamlakatda chuqur ijti-moiy va siyosiy nizolarni keltirib chiqardi. Siyosiy kurash umumiy sha-roitning beqarorligiga sabab bo`ldi, deb baholash mumkin. To`rtinchi respublikaning 12 yillik mavjudligi davomida yigirma uchta hukumat almashdi.

Nihoyat, To`rtinchi respublika xalq ishonchini yo`qotdi. Ish tashlash harakati kuchaydi. **1956-yilgi** ish tashlashlarda 982 ming kishi, **1957-yilgisida** 2964 ming kishi ishtirok etdi.

1958-yil may oyida navbatdagi hukumat inqirozi ro`y berdi. Parijda harbiy g`alayon tayyorlanardi. Bu esa demokratik kuchlarning noroziligiga sabab bo`ldi. **1958-yil 28-may** kuni yuz minglab kishilar harbiy diktatura o`rnatilishiga qarshi norozilik bildirib namoyishga chiqdilar. Mamlakatda tartibsizlik yuzaga kelib, hukumat faoliyati izdan chiqdi. Siyosiy tebranish xavfi oldidan **1958-yil 1-iyunda** Milliy majlis general de Gollni mamlakat premyer-ministri etib tayinladi. Generalning Fransiya uchun tarixiy ahamiyatga ega yangi siyosiy hayoti bosh-landi.

Beshinchi respublika

De Goll mamlakatning yangi konstitutsiyasini taklif etdi. **1958-yil sentabrdagi** referendumda qatnashganlarning 79 foizi uni yoqlab ovoz berdi.

Yangi konstitutsiyaga ko`ra prezident umumxalq ovozi bilan 7 yil muddatga saylanadigan bo`ldi. Davlat rahbari shaxsan barcha ichki va tashqi siyosatni boshqaradi, premyer-ministr, ministrlar va barcha har-biy va fuqarolik rahbarlarini tayinlaydi, turli dekret va farmoyishlarni imzolaydi, saylovdan bir yildan so`ng har qanday paytda Milliy majlisni tarqatib yuborish huquqiga ega.

Prezident Oliy bosh qo`mondon, Oliy Kengash va Milliy mudofaa qo`mitasi raisi sanaladi. U tashqi ishlar, ichki ishlar va mudofaa ministrliklari faoliyatiga ham rahbarlik qilar edi. Qonunlar va qaror-larning barcha loyihalari prezident kanselyariyasida ishlab chiqilardi. **1958-yil 21-dekabrda** general Charl de Goll umumxalq ovozi bilan respublika prezidenti etib saylandi. Fransiyada Beshinchi respublika tarixi boshlandi. Sh. de Goll uchun saylovchilarning 75,5 foizi ovoz berdi. U xalq ishonchiga va favqulodda vakillikka ega bo`ldi.

Sh. de Goll Jazoir xalqining o`z taqdirini o`zi belgilash huquqini tan oldi (**1959-yil 19-sentabr**). Bunga javoban Jazoirda fransuz mus-tamlaka qo`shinlari zobitlari g`alayoni boshlandi. Sh. de Goll zudlik bilan uni bostirish choralari ko`rdi.

1962-yil 18-martda Fransiya premyer-ministri Jorj Pompidu va Aljir milliy-ozodlik fronti rahbari Ben Bella Jeneva ko`li yaqinidagi Evian shahrida urushni to`xtatish va hukumatni aljir xalqi qo`liga topshirish shartlari to`g`risidagi Fransuz-Jazoir bitimini imzoladilar. Aljirda 8 yil davom etgan urush yakun topdi. 8 aprelda Fransiyada referendum bo`lib o`tdi va fransuz saylovchilarining 90 foizi **Evian bitimini** yoqlab ovoz berdi. **1962-1963-yillarda** prezident de Goll va GFR kansleri K.Adenauer o`rtasida Parij va Bonnda to`rt marta uchrashuv bo`lib o`tdi. **1963-yil 22-mart** kuni Fransiya va GFR o`rtasida hamkorlik to`g`risidagi shartnoma imzolanib, ikki davlat o`rtasida ittifoqchihkni tasdiqladi.

Shunday qilib, «tarixiy murosa»ga erishildi va tarixda ilk bor ushbu ikki davlat ittifoqchi bo`lib olishdi.

1966-yil martda Fransiya NATO tarkibidan chiqib ketdi. **1968-yil avgustda** Fransiya birinchi marta vodorod bombasini sinovdan o`tkazib, jahondagi yadro quroliga ega mamlakatlar safidan o`rin oldi.

De Gollning o`n yillik boshqaruv davrida Fransiya iqtisodi mustahkamlanib, uning xalqaro pozitsiyasi tik-landi. Fransuz frankining yangi kursi joriy etildi,

yirik korxonalariga davlat kreditlari berildi. **1958-yildan 1964-yilgacha** 500 ta yirik sanoat trestlarining daromadi 70 foizga o'sdi. Sanoatning yangi – kimyo, neft, harbiy aviatsiya, avto-mobil, elektronika va elektrometallurgiya kabi tarmoqlari tez sur'atlarda rivojlana bordi.

Shu bilan birga inflyatsiyaga qarshi kurash va byudjet taqchilligini kamaytirish maqsadida hukumat soliqlarni ko'paytirib gaz, elektro-energiya, transport ta'rifiarini oshirdi, ijtimoiy sug'urta bo'yicha nafaqa-larni esa kamaytirdi. Nominal ish haqi ushbu yillarda 32 foizga ko'pay-gani holda, narx-navo 42 foizga oshdi. Mamlakatda qishloq aholisi soni kamayib ketdi. Ko'pgina fermer xo'jaliklari italyan va ispan dehqonlari bilan raqobatga dosh berolmay xonavayron bo'ldi. Har yili qishloqlarni 150 mingtagacha kishi tark etib keta bordi.

De Goll hukumatining rejimi xalq ishonchini yo'qota boshlagan edi. **1968-yildagi** ommaviy chiqishlar uning o'n yillik boshqaruvining natijasi sifatida namoyon bo'ldi. Namoyish ishtirokchilari ta'lim tizimini qayta tuzish, ta'limga ajratiladigan mablag'ni oshirish, ta'lim uchun olinadigan haqni pasaytirish va stipendiya to'lashlarini talab qilib chiqishdi. G'alayon kuchayib politsiya va namoyishchilar to'qnashuviga olib keldi. **7-mayda** Parij ko'chalarida 3 mingdan oshiq talaba yaralandi va hibsga olindi. Bunday xatti-harakat umumxalq ish tashlashga olib keldi va u to'rt hafta davom etdi. Bu esa mamlakat hayotini to'xtatib qo'ydi. Ish tashlashda 10 million kishi ishtirok etdi. **24-mayda** ishchi va xizmatchilarga hukumatning agrar siyosatidan norozi dehqonlar qo'shildilar.

Bu voqealar de Goll o'rnatgan tartib va uning obro'yiga katta putur yetkazdi. **1969-yil aprelda** u iste'foga chiqdi va siyosatga boshqa qaytib kelmadi. Oradan bir yarim yil o'tgach, ya'ni **1970-yil 9-noyabrda** 80 yoshida vafot etdi.

1969-yil iyunda Jorj Pompidu respublika prezidenti etib saylandi. U de Gollning siyosiy yo'lidan borayotgan sodiq safdoshi edi. J.Pompidu o'tkazgan

qayta tashkil etish natijasida siyosiy partiyalar soni kamaydi va «hukumat beqarorligi»ga chek qo'yildi.

1974-yil bahorida J. Pompidu vafot etdi. O'ngchilar vakili **V.Jiskar d'Esten** va so'lchi-sotsialistlar partiyasining yetakchisi **Fransua Mitteran** o'rtasida prezident saylovi uchun kurash boshlandi. Ucha ko'p bo'lmagan farq bilan V. Jiskar d'Esten g'olib chiqdi. U **Jak Shirakni** premyer ministr qilib tayinladi.

1974-yilda boshqa g'arb davlatlari kabi Fransiyani ham iqtisodiy tanglik qamrab oldi. Ishlab chiqarish pasayib, ishsizlik, inflyatsiya kuchaydi. Jahon bozorida neftning narxi tushib ketdi, natijada mam-lakatda yoqilg'i bahosi o'sib ketdi. Bu hoi barcha sanoat mahsulot-larining narxi oshishiga olib keldi. Aholining ko'pini ishsiz va hech qanaqa nafaqa olmaydigan yoshlar tashkil etar edi.

Jiskar d'Esten liberalizm rahidagi ijtimoiy islohotlar o'tkazishni zarur deb hisobladi. Bunga mehnat sharoitini yaxshilash, ayollar huquqini kengaytirish, yoshlarni ish bilan ta'minlash kabi tadbirlar kirar edi. Sodiq gollchi J.Shirak ilgari yo'nalishdan voz kechishni rad etdi.

1981-yilgi prezident saylovida so'lchilar vakili **F.Mitteran** g'olib chiqdi. U Milliy majlisni tarqatib yubordi va yangi saylovlarni tayinladi. Unda sotsialistlar ko'pchilik ovozga ega bo'ldi.

Yangi prezident va uning mahkamasi ilk faoliyatining birinchi yilida mehnatkashlar manfaatini ifodalovchi muhim islohotlar bilan tanildi. Ish haqi, ishsizlik uchun, ko'p bolali oilalarga to'lanadigan nafaqa miqdori oshirildi, qariyalik nafaqasi va stipendiyalar ko'paytirildi, yirik kapitalni soliqqa tortish kuchaytirildi. Ish haftasi 39 soatgacha qisqartirildi va besh yil davomida ish haftasini besh kunlikgacha olib kelish majburiyati olindi. Sotsialist Pyer Morua rahbarligidagi hukumat 36 ta bank va 9 ta sanoat guruhini (metallurgiya, elektronika, kimyo, aviasozlik, harbiy tarmoq va boshqa) natsionalizatsiya qilish va umum-milliy organlar vakolatini qisqartirish hamda munitsipalitetlar huquqini

kengaytirish yo`li bilan markazlashtirilmagan davlat boshqaruvi das-turini amalga oshirishga kirishdi. Bu **1936-1937-yillardagi** Xalq sharoiti davridan buyongi eng chuqur islohotlar edi.

Mitteran Fransua (1916-1996) – Fransiya prezidenti (1981-1995). U bir qator tarmoqlarni natsionalizatsiyalashtirdi, muhim ijtimoiy islohotlarni o`tkazdi. Boshqaruv davrining oxirida iqtisodiy qiyinchi-liklar tufayli o`tkazilgan islohotlarni bekor qila boshladi.